

Sygn. akt I UK 227/19

POSTANOWIENIE

Dnia 12 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania R.J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o ustalenie właściwego ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 maja 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z dnia 14 lutego 2019 r., oddalił apelację R.J. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 13 lipca 2008 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. z dnia 20 listopada 2017 r., ustalającej podleganie ustawodawstwu polskiemu i ubezpieczeniom społecznym od dnia 1 lipca 2014 r.

W sprawie ustalono, że organ rentowy – na wniosek ubezpieczonego – wskazał jako właściwe ustawodawstwo słowackie, przy czym było to tymczasowe ustalenie tego ustawodawstwa w myśl art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009. Jednak słowacka instytucja

ubezpieczeniowa zakwestionowała ustalenia polskiego organu rentowego, wskazując, że świadczona przez odwołującego się praca była marginalna. W tym stanie rzeczy pozwany decyzją z dnia 25 listopada 2014 r. stwierdził podleganie polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych, a wyrokiem z dnia 24 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w G. to odwołanie oddalił. Następnie wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 marca 2016 r. uchylono wyrok sądu pierwszej instancji oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego, bowiem – zdaniem tego sądu - słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie wydała decyzji negatywnej w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu społecznemu.

W dalszym toku sprawy okazało się, że słowacka instytucja wydała decyzję (z dnia 4 kwietnia 2016 r.) o niepodleganiu przez ubezpieczonego ustawodawstwu słowackiemu, a wydany mu formularz jest nieważny. W tym stanie rzeczy pozwany wydał zaskarżoną decyzję.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, procedura dialogu między instytucjami ubezpieczenia społecznego wyjaśniła status odwołującego się. Prawomocna decyzja instytucji słowackiej wywiera ten skutek, że ubezpieczony nie ma pracowniczego źródła do uzyskania ochrony na terenie Słowacji, a więc nie ma zbiegu różnych ustawodawstw. Jednocześnie w sprawie nie doszło do nieważności postępowania, bowiem wzywanie słowackiego pracodawcy do udziału w sprawie było zbędne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/17). Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny orzekł w myśl art. 385 k.p.c.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając go w całości.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania i skarga jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie może być przyjęta do merytorycznego rozpoznania.

Po pierwsze, nie zachodzi nieważność postępowania, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. Jej istnienia skarżący upatruje przez fakt zaniechania zawiadomienia o toczącym się postępowaniu pracodawcy słowackiego. Ten

problem został już rozstrzygnięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego, co z łatwością mógł dostrzec autor skargi kasacyjnej. Dotychczas jednolicie przyjmuje się, że pracodawca zatrudniający ubezpieczonego za granicą nie jest zainteresowanym w sprawie z odwołania ubezpieczonego przeciwko organowi rentowemu o ustalenie właściwego ustawodawstwa, a wynik takiej sprawy nie dotyka bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2016 r., II UK 297/15, LEX nr 2120892; z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16, LEX nr 2153430; z dnia 6 września 2016 r., I UZ 13/16, LEX nr 2139243).

Po drugie, skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona, bowiem w treści wniosku ani w jego uzasadnieniu nie wskazano konkretnego przepisu prawa procesowego albo materialnego, którego jednoznaczne brzmienie zostało w sposób elementarny naruszone przez sąd drugiej instancji. Natomiast przyjęty mechanizm opisowy, odwołujący się do poglądów judykatury, nie realizuje mechanizmu właściwego dla tego etapu postępowania, bowiem w żaden sposób na wyjaśnienia na czym miałby polegać defekt postępowania odwoławczego. Nie może być nim tylko odmienne rozstrzygnięcie sprawy od tego, jakiego spodziewał się skarżący. Trzeba jednak przypomnieć, że podstawą oddalenia jego apelacji nie był argument o marginalności zatrudnienia (badanej przez sądem polskim), lecz fakt wyłączenia go z ubezpieczenia słowackiego przez właściwą instytucję tego państwa członkowskiego.

Sądy prawidłowo zdiagnozowały spór w sprawie, bowiem dotyczył on mechanizmu postępowania w razie ujawnienia okoliczności zmuszających do wyboru właściwego ustawodawstwa, przyjmując za punkt wyjścia brak kompetencji do oceny stosunku prawnego (tu umowy o pracę) zawartego za granicą. Skoro skarżący twierdził, że wszedł w stosunki o charakterze transgranicznym, to konieczne było zbadanie, czy spełnia warunki ubezpieczenia ustanowione przez system zabezpieczenia społecznego w prawie krajowym wskazanym przez normy kolizyjne jako właściwe (por. wyroki: TS z dnia 15 grudnia 1976 r., C-39/76, L.J. Moutaah, OCR 1976, s. 1901; z dnia 10 marca 2011 r., C-516/09, T. Borger, C 139/8, Dz.Urz. UE 2011/C 139, poz. 11). W tym wypadku organ ubezpieczeń

społecznych miejsca zamieszkania skarżącego był uprawniony do wskazania ustawodawstwa właściwego stosownie do art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2007 r., I UK 68/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 300). Nie miał natomiast kompetencji do oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym. Ocena ta mogła nastąpić wyłącznie na podstawie wskazanych przez normę kolizyjną przepisów miejsca świadczenia pracy i być dokonana tylko przez organ władny te przepisy stosować. Ze względu na różnice między ustawodawstwami krajowymi co do określenia przedmiotu ubezpieczenia społecznego wprowadzono zasadę, że uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce w jednym państwie członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, iż właściwym dla nich stanie się inne państwo ani że będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo (pkt 11 preambuły rozporządzenia podstawowego). Określenie ustawodawstwa właściwego wskazującego na instytucję miejsca świadczenia pracy najemnej wyłącza ocenę przez instytucję miejsca zamieszkania, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem społecznym w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. Wątpliwości tych instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy nie może sama rozstrzygać, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności w art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia wykonawczego, które nakazują zwrócenie się – w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności – do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Taki sposób procedowania był w rozpoznawanej sprawie zastosowany. W wyroku TSUE z 13 lipca 2017 r., C89/16 Radosław Szoja w punkcie 42 przypomniano, że normy kolizyjne zawarte w rozporządzeniu podstawowym mają wobec państw członkowskich charakter bezwzględnie wiążący i obligują do współpracy organów rentowych dwóch różnych państw członkowskich. Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., I UK 456/16 (LEX nr 2352167) wskazano, że choć wydanie decyzji o ustaleniu ustawodawstwa właściwego musi poprzedzać

wymagana przez art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego procedura, to ustawodawca unijny nie nadał jakiegś instytucjonalnej formy „wspólnemu porozumieniu”, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego. Zatem ono może polegać na poinformowaniu przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy najemnej o swoim stanowisku odnośnie do nieistnienia ważnego tytułu do ubezpieczenia społecznego na terytorium jej państwa; wydaniu przez instytucję właściwą miejsca zamieszkania decyzji w indywidualnej sprawie (o charakterze tymczasowym - w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego) o stosowaniu ustawodawstwa krajowego i zaakceptowaniu tej decyzji przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy przez niewniesienie zastrzeżeń - art. 16 ust. 3 in fine rozporządzenia wykonawczego.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach orzekł z mocy art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c.